

Vuoden 1962 osuuskauppavaalien yhteenveto

Vaalit suoritettiin 103 osuusliikkeessä. Näiden liikkeiden jäsenistä osallistui vaaleihin kaikkiaan 234.171 eli 44,3 %. Edellisellä kerralla äänestysprosentti oli 45, joten äänestysaktiivisuus jäi 0,7 % alhaisemmaksi. Jos otetaan huomioon se, että tänä vuonna oli jo kahdet vaalit ja tavallista työteliäämpi kesä, sekä vaalipäivänä vallinnut erittäin huono sää voidaan äänestysaktiivisuutta pitää kohtalaisen hyvänä.

Kansandemokraateilla ja sosialidemokraateilla oli omat vaaliliitot kaikissa ~~osuusliikkeissä~~ osuusliikkeissä. Sen sijaan Sos.dem. liitolla oli oma vaaliliitto vain 12 osuusliikkeessä ja porvareilla 5 osuusliikkeessä. Edellisissä vaaleissa oli Sos.dem. liitolla oma vaaliliitto 29 osuusliikkeessä. Tällä kertaa olivat sos.dem. puolue ja sos.dem. liitto tavallista suuremmassa määrin vaaliliitossa keskenään, tai ainakin ~~se~~ sos.dem. ~~puolueen~~ ~~vaaliliitossa~~ liittoon lukeutuvia oli huomattavassa määrin mukana sos.dem. puolueen vaaliliitoissa. Samoin oli näissä vaaleissa tavallista suuremmassa määrin vedetty mukaan myös porvarillisia aineksia, varsinkin sellaisissa liikkeissä, joissa kansandemokraateilla oli enemmistö tai joissa voimasuhteet olivat tasoissa kansandemokraattien ja muiden ryhmien kesken.

Annetuista äänistä oli hylättyjä 613 ja loput äänet jakautuivat vaaliliittoittain seuraavasti:

Kansandemokraatit.....	98.913	eli	42,4 %
Sosialidemokraatit.....	110.696	"	47,3 %
Sos.dem. Liitto	7.146	"	3,1 %
Porvarit Porvarit	16.803	"	7,2 %

Vaikka äänestysprosentti jäi tällä kertaa hieman alhaisemmaksi lisääntyi kuitenkin äänestäjien kokonaismäärä noin 15.000 eli n. 6 %. Kansandemokraattien äänimäärän nettolisäys oli 6,442 ääntä, mikä merkitsi 7 % äänimäärän lisäystä.

Kansandemokraattien äänimäärän lisäys oli siis 1 % suurempi kuin keskimääräinen äänten lisäys. Kansandemokraattien äänimäärän osuus oli edellisissä vaaleissa 42 %, joten siinä tapahtui 0,4 % lisäys.

Sosialidemokraattien äänimäärässä tapahtui lisäystä 9.360 eli 9,2 %. Kun sos.dem. vaaliliittojen äänimäärän osuus oli edellisissä vaaleissa 46,2 % ja nyt 47,3 niin nousua oli 1,1 %. Kun otetaan huomioon se, että nyt oli todella keskitetty kaikki voimat sos.dem. puolueen vaali-

liittojen taaise ei runsaan prosenttien nousu tosiasiallisesti merkitse sos.dem. puolueen kannatuksen lisääntymistä. Ilmeistä on, että jos sos.dem. puolueen vaaliliitoissa olleet sos.dem. liitolliset ja porvarilliset ainekset olisivat esiintyneet kaikissa liikkeissä omina vaaliliittoinaan olisi sos.dem. puolueen vaaliliittojen äänimäärässä tapahtunut suhteellista vähentymistä. Samaan tulokseen päästäisi varmasti nytkin, jos sos.dem. puolueen vaaliliitoista eriteltäisi niissä mukana olleiden porvarien ja sos.dem. liittoon lukeutuvien ehdokkaiden saamat äänimäärät. Yksistään Kuopion piirissä arvioidaan porvarien äänimääräksi sos.dem. vaaliliitoista 2.200. Se alentaa sos.dem. puolueen äänimäärää jo 2 %:lla.

Sos.dem. liiton virallinen äänimäärä aleni näissä vaaleissa lähes kymmenestä tuhannesta 7.146:een ja suhteellinen osuus 1,2 %. Heidän äänimääränsä osuus oli nyt 3,1 %. Myös porvarien äänimäärässä tapahtui suhteellista vähentymistä. Vaikka absoluuttinen äänimäärä pysyttelikin suurimpiirtein samana väheni porvarien äänimäärän osuus 0,4 %. Heidän saamansa äänimäärä oli 16.803 ennen 16.693. Mainittakoon, että v. 1959 vaaleissa porvaristo lisäsi äänimääräänsä n. 7.000 eli 54,2 %.

Jo pelkkien äänimäärien muutoksistakin voidaan todeta, että ainoastaan kansandemokraattien kohdalta tapahtui kiistatonta eteenpäinmenoa. He olivat myös ainoat, jotka lisäsivät edustajapaikkojensa lukumäärää kuten seuraavasta laskelmasta ilmenee:

Erovuorossa olevien lukumäärä ei ole tällä kertaa vartauskelpoinen valituksi tulleiden lukumäärään, sillä muutamien osuusliikkeiden yhtymisen yhteydessä on myös edustajistojen määrät muuttuneet ja eräissä yhtyneissä osuusliikkeissä valittiin uudelleen koko edustajisto, eikä vain erovuorossa olleet.

Joka tapauksessa voidaan todeta, että erovuorossa oli em. liikkeitä lukuunottamatta 1.421 edustajaa, joista 541 eli 38 % kansandemokraattia 839 eli 59 % sosialidemokraatteja, 29 eli 2 % sos.dem. liittolaisia ja 12 eli 0,8 % porvareita.

~~Ex~~ Valituksi tuli kaikkiaan 1.534 edustajaa, joista 638 eli 41,7 % kansandemokraatteja, 869 eli 56,7 % sosialidemokraatteja 16 eli 1 % STPL:stä ja 11 eli 0,7 % porvaria.

Nykyiset voimasuhteet osuusliikkeiden edustajistoissa ovat seuraavat:

keskitetty kaikki voimat kansandemokraatteja vastaan. Kun suurimmassa osassa liikkeitä nämä voimat olivat yhteisessä vaaliliitossa koituu tästä sos. dem. puolueelle ansiotonta arvonnousua varmasti enemmän kuin mainittu 2 %.

Selvemmin tämän seikan todistaa ehkä Kansanlehti, joka pääkirjoituksessaan 27.11.-62 toteaa:

"Mielenkiintoisen lisäpiirteen antoi näille vaaleille kansanvaltaisten voimien yhtyminen samaan vaaliliittoon monessa sellaisessa liikkeessä, jossa kehitys muuten olisi ~~x~~ saattanut kääntyä arvelluttavaan suuntaan."

Saman asian todistukseksi kelpaa myös jo aikaisemmin mainittu Lalli-lehden kirjoitus ~~joksi~~ jossa mm. todettiin:

"leskiläisillekin sentään tuottaa suurta lohdutusta kuukilaisten tappiot, sillä huolimatta, vaikka jälkimmäiset olivat heidän vaaliliittokaveriaan ja vaikka oli sovittu siitä, että näissä vaaleissa ollaan yhtä poikaa kommunisteja vastaan."

Sos. dem. liitto esiintyi omana vaaliliittonaan mm. Elannossa, Varkaudessa, Mikkelissä ja eräissä muissa liikkeissä. Näissä liikkeissä Äänekoskea lukuunottamatta he kärsivät suuria tappioita. Vielä surkeammin kävi niissä liikkeissä missä he olivat vaaliliitossa sos. dem. puolueen kanssa. Kansandemokraattien kanssa he olivat vaaliliitossa vain neljässä osuusliikkeessä, mutta kaikissa niissä he menestyivät paremmin kuin muualla. Jämsässä ja Padasjoella he saivat tämän vaaliliiton ansiosta omat edustajat valittua. Tämä seikka kannattaa sos. dem. liiton kritiikkiä suorittaessaan ottaa huomioon.

Kielteisin ilmiö kansandemokraattien kannalta ~~x~~ oli se, että KKn suurimmassa jäsenliikkeessä Elannossa hävittiin yksi paikka, eikä eräissä muissakaan suurissa osuusliikkeissä Lahden Osuuskauppaa lukuunottamatta päästy eteenpäin.

Myönteistä taas oli se, että sellaisilla alueilla, joissa kansandemokraattien asema yleensä on ollut heikkoa ja varsinkin osuuskauppaliikkeen piirissä melko olematonta on nyt menty voimakkaasti eteenpäin. Mm. Pohjois-Karjalassa, jossa on vain 4 osuusliikettä saatiin 4 lisä~~paikka~~ paikkaa, Etelä-Hämeessä peräti 10 lisäpaikkaa, Satakunnassa 7 paikkaa jne.

Vaalituloksia arvosteltaessa olisi tietenkin syytä myös suorittaa arvio varsinaisesta vaalityöstämme, vaalipropagandamme tehokkuudesta, organisatorisen työmme puutteista jne. Tällaisen arvion esittäminen tässä vaiheessa on kuitenkin vielä ennen aikaista. Varsinaisen poliittisen arvion osuuskauppavaaleista voimme antaa vasta sen jälkeen kun olemme saaneet ensin ko. seikoista arviot piiri- ja perusjärjestöiltä. Tällaisen arvion laatimista varten olisi tärkeätä, että myös liittoneuvoston jäsenet lausuisivat vaaleista käsityksiään ja sanoisivat oman painavan sanansa.

	Kansandemokraattis- enemmistöiset osuusliikkeet	voima suhteet	jäseniä	liikevaihto milj.
8 - 1	[Ol. Tuki, Karkkila	17-6	3476	600,8
8 - 1	[Ol. Oma, Kyröskoski	14-10	2364	440,9
	[Kokkolanseudun Ol.	13-11	2842	347,6
5-3	[Ol. Varma, Pietarsaari	16-8	2253	219,1
	[Ol. Laaja, Lapua	16-8	3715	793,6
2 - 1	[Kainuun Ol.	36-6	8823	1500,2
	[Ol. Ylä-Savo, Iisalmi	15-7	4895	727,4
9 - 4	[Ol. Uurtaja, Tuusniemi	16-11	2446	304,5
	[Sisä-Savon Ol., Suonenjoki	17-7	2121	234,9
	[Ol. Savo, Tervo	19-11	4005	400,3
	[Loimaan ol.	17-7	1872	548,2
10 - 3	[Taalintehtaan ol.	14-11	1437	241,6
	[Ol. Tarmola	35-15	14610	2972,1
5 - 3	[Vaasanseudun Ol.	30-20	6439	1369,0
	[Ol. Suupohja, Kristiina	15-4	2269	176,6
	[Ol. Lapinmaa, Rovaniemi	20-10	6901	1422,5
Kaikki	[Ol. Salla, Kemijärvi	21-9	4135	1111,8
	[Taka-Lapin Ok., Ivalo	9-6	1645	320,8
	[Kemän Ok.	34-6	10746	1571,4
	[Tornionjokilaakson ok., Pello	18-6	2631	472,2
	[Oulun Ok.	32-8	5014	2674,8
	[Pyhäjokilaakson Ol.	18-6	1852	279,1
8 - 5	[Reisjärven Ol.	13-11	930	131,3
	[Raahen Ok.	20-10	1895	263,0
	[Iin Ok.	23-7	2242	243,5

Liite SKDL:n liittoneuvoston 1-2.12.1962 pidetyn kokouksen pöytäkirjan
11 §:ään

Kiitos osuuskauppavaalien hyväksi suoritetusta työstä

Liittoneuvosto toteaa, että kansandemokraatit menestyivät hyvin äskeisissä osuuskauppavaaleissa. Tästä on osoituksena kansandemokraattien vaaliliittojen äänimäärän nousu 7 prosentilla ja se, että kansandemokraatit ainoana ryhmänä lisäsi edustajapaikkojensa lukumäärää. Nettolisäys oli 46 paikkaa.

Kansandemokraattisen osuuskauppavaalien johdonmukaisesti noudattama jäsenistön etujen mukainen ja kaikkien työväenryhmien kesken rakentavaan yhteistyöhön pyrkivä politiikka on saanut yhä laajempaa kannatusta osuusliikkeiden jäsenistön keskuudessa. Järjestöväen aktiivinen osallistuminen vaalityöhön oli vaalitulosten kannalta merkityksellinen.

Liittoneuvosto esittää parhaat kiitokset kaikille järjestöjen jäsenille ja niille kansandemokraattien kannattajille, jotka osallistuivat vaalityöhön sekä antoivat äänensä kansandemokraattien vaalityöhön sekä antoivat äänensä kansandemokraattien vaaliliitoille ja näin auttoivat edistysmielisen osuuskauppaliikkeen myönteistä kehitystä

Liite SKDL:n liittoneuvoston kokouksen 1-2.12.1962 pöytäkirjan

14. §:ään

Paavo Hyvösen alustus

Hyvät toverit. Me olemme kokoontuneet nyt tähän liittoneuvostomme kokoukseen käsittelemään asiaa, joka ei ainakaan viime vuosikymmenen kuluessa ole ollut liian usein työjärjestyksessämme, nimittäin kulttuuripolitiikkaa ja kulttuuriohjelmaa. Niin politiikanihmisiä kuin olemmekin tunnemme varmaan politiikan tällä alueella liikkuvamme hieman outoina kuin kissa liukkaalla jäällä. Meidän ei kuitenkaan ole syytä ujostella, sillä emme ole tässä maassa harvinaisia, joista niin pitäisi tuntua. Meillä on ainakin hyvää tahtoa ja pyrkimystä käsitellä näitä asioita myös poliittisena liikkeenä. Porvarit ja sosialidemokraatitkin näyttävät jättävän nämä asiat ammattimiehiltä ostettujen tilaustöiden varaan. Me kansandemokraatit esitimme tässä maassa ensimmäisenä poliittisena liikkeenä yhtenäisen kulttuuriohjelman ja olemme sitä suuremmalla ja pienemmällä menestyksellä pyrkineet toteuttamaan käytännössäkkin. Tämä antaa meille aihetta oikeutettuun ylpeyteen. Mutta sanottakoon heti alkuun, että se velvoittaa meitä myös tiettyyn itsekritiikkiin, jotta emme lankeaisi perisuomalaiseen itsehyväisyyteen, josta ei mitään hyvää seuraa. Koska tarkoituksemme on tarkastella kulttuuripoliittista ohjelmaamme olisi hyvä luodata maamme hengenelämän tilaa yleensä, siihen olisi sitäkin suurempi syys siksi, että juuri tässä näytämme vähimmin tietävän: äskettäin "kotimainen gallup" tiedusteli kansalaisilta mm. "katsotteko, että me suomalaiset olemme jossakin suhteessa edellä useimmista muista kansoista?" ja vastaajista suurin ryhmä eli 28 % oli tietävinään, että juuri kansamme sivistystaso olisi korkeampi kuin useimpien muiden kansojen. Eri yhteyksissä asiantuntijan taas ovat todenneet, että juuri sivistyselämässä kehitys maassamme on pysähtynyt ja olemme jääneet jälkeen yleisestä kehityksestä. Me suomalaiset emme ole turhan kainoja. Ehkä voimme tällä kertaa kuitenkin luottaa asiantuntijoiden käsityksiin kulttuurielämän yleisestä tilasta ja kiinnittää nyt päähuomiomme kulttuuripoliittiseen tilanteeseen sekä tarkastella sen valossa omaa kulttuuriohjelmaamme ja tehtäviämme. Päivän teksti koskee lähinnä sitä.

Kun tarkastelemme maassamme vallitsevaa tilannetta kulttuuripolitiikan kannalta ja vertaamme sitä tilanteeseen 1940-luvun toisella puoliskolla, jolloin SKDL:n kulttuuripoliittinen ohjelma hyväksyttiin, havaitsemme, että siinä on tapahtunut merkittäviä muutoksia.

Kulttuuriohjelmaamme syntymäaika oli sodasta ja pitkästä kulttuuritaantumuksesta vapautumisen kautta, jolle oli ominaista rohkea eteenpäinryntäämi-

sen ja valoisina avautuvien näkymien henki. Taantumusporvariston sotapolitiikka oli romahtanut ja niin oli kärsinyt haaksirikon myös vallassaollettien porvareitten ahdaskatseinen, kansalliskiihkoinen ja taantumuksellinen kulttuuripolitiikka. Lailliseksi tullut vasemmistolainen työväenliike kävi rohkeasti toimeen myös kulttuuripolitiikassa, se pani käyntiin henkisen tuuletuksen, jota kulttuurielämässä kovasti kaivattiin ja se tempasi tähän mukaan edistyksellistä sivistyneistöä. Samanaikaisesti työväenjärjestöt heräsivät taantumusajan aiheuttamasta pakollisesta hiljaisuudesta ja niissä kehittyi poliittisen toiminnan rinnalla vireätä sivistystoimintaa ja kulttuuriharrastusta. Kulttuuripoliittisesti kansandemokraattinen liike tuli johtavaksi voimaksi, joka tahtoi uurtaa uraa uudelle aikakaudella maan sivistyselämässä. Ja se myös kykeni saavuttamaan tuloksia, olihan sillä erittäin painava edustus valtiopäivillä, voimakas osuus hallituksessa (mm. opetusministeri), kuntien valtuustoissa sekä suuri vaikutus eräiden tärkeiden kulttuurilaitosten johdossa, kuten esimerkiksi yleisradiossa ja kouluhallituksessa, joiden pääjohtajat olivat kansandemokraatteja.

SKDL pani alulle eräitä suuri uudistuksia, joilla luotiin edellytykset maamme hengenelämän nykyisellekin kehitykselle. Silloin perustettiin tärkeimmät yhäkin voimassaolevista julkisista järjestelmistä tieteiden ja taiteiden tukemiseksi sekä opiskelijastipendeiksi. Silloin yleisradio teki arvokasta työtä suurten kansanjoukkojen demokraattisena valistajana, silloin pantiin alulle tutkimustyö koululaitoksemme perusteelliseksi uudistamiseksi yhtenäiskouluperiaatteen pohjalla ja tehtiin monta muuta hyvää aloitetta. Lyhyesti sanoen maata käytiin jälleen rakentamaan myös sivistyksellisesti.

SKDL:n kulttuuripoliittinen ohjelma, joka annettiin 1947, hahmotteli vaatimuksissaan nämä saavutukset ja viitoitti myös tietä eteenpäin. Se kuvasteli selvästi sekä sisällöltään että sävyltään noita myrskyisen eteenpäinmenon tunnelmia. On selvää, että se herätti heti ilmestyttyään suurta huomiota maan kulttuurielämästä kiinnostuneiden keskuudessa, olihan se ensimmäinen yhtenäinen poliittisen liikkeen kulttuuriohjelma maassamme.

Nyt 15 vuotta jälkeenpäin maamme on yhä sama kapitalistisen talousjärjestelmän maan kuin silloinkin. Siten itse kulttuurielämän perusteet eivät ole muuttuneet toisiksi. Kuitenkin kehitys on tuonut mukanaan paljon sellaista, mitä silloin ei ollut nähtävissä.

Poliittisesti Suomen porvarilliset ja muut oikeistolaiset voimat pääsivät 40-luvun lopulla nousemaan siitä tilapäisestä lamatilasta, johon ne sotapolitiikkansa haaksirikossa olivat joutuneet. Vaikka kansandemokraattinen liike sellaisenaan on sekä järjestöllisesti että myös joukkopohjaltaan voimakkaampi kuin 40-luvulla, sitä vastaan yhtynyt taantumus kykeni ja on yhä kyennyt eristämään sen maan hallitusohjaksista ja johdattelemaan myös kulttuuripoli-

tiikkaa haluamallaan tavalla. Kansandemokraattien alullepanema kansanvaltaisen kulttuurikehitys pysähtyi ja jähmettyi paikalleen. Taantumus pääsi miehittämään kulttuuripolitiikkaan ja sivistyselämää ratkaisevasti vaikuttavat avainasemat omilla miehillään. Yleisradio muuttui pian jälleen voittopuolisesti työnantajien ja oikeistolaisvoimien sekä kirkon harjoittaman mielipidemuokkauksen äänitorveksi ja menetti vähitellen suuren kansansivistäjän asemansa, sen paremmin ei ole käynyt radion uudenaikaisen pikkuveljen, television, jolla muutoin olisi ääniradiota valtavasti paremmat edellytykset vaikuttaa kansaan edistyksellisenä sivistysvälineenä. Alullepanemamme yhtenäiskoulu-uudistusasia haudattiin komiteoihin ja sitä on kyetty edelleenkin jarruttamaan, vaikka siitä on näinä vuosina tullut sekä koulumiesten että kansanjoukkojen yhteinen uudistusvaatimus.

Työväenjärjestöjen ja kansandemokraattisen liikkeen on näinä vuosina ollut ponnistettava kaikki voimansa siinä taistelussa, jota se on käynyt väkisen kansan taloudellisen ja sosiaalisen aseman turvaamiseksi. Tällöin näyttää käyneen niin, että työväenjärjestöjen aikoinaan hyvinkin satoisana kasvanut kulttuurisarka on jäänyt vähälle huollolle ja osittain kesantoonkin. Työväentalot ovat muuttuneet monin paikoin voittopuolisesti huvi- ja tanssipaikoiksi. Kuitenkin on samalla todettava, että tämä on sangen yleinen ilmiö, jota valitetaan kaiken kansalaistoiminnan aloilla, ei suinkaan vain työväenliikkeessä. Aika on tuonut mukanaan muita sivistys- ja varsinkin ajanvietemuotoja, jotka ovat helpommin käytettävissä kuin entiset. Me emme kykene kilpailemaan ajanvietteessä, meidän voimamme on aatteellisuudessa. Valitettavasti emme ole löytäneet aatteelliselle työllemme kaikkialla ajanmukaisia muotoja ja keinoja.

Edelleen on tappiona pantava merkille se, että julkaisutoiminnan alalla edistyksellinen kirjailijain ja taiteilijain ryhmä joutui lopettamaan kulttuurijulkaisunsa "40-luvun" eikä liikkeemme sen jälkeen ole saanut aikaan mitään vastaavaa uutta julkaisua.

Nämä ovat kehityksen mukanaan tuomia varjopuolia, mutta me panemme ilolla merkille myös valoisammat näkymät, joita varsinkin aivan viime aikoina on avautunut.

Ennen muuta on havaittavissa muutosta sivistyneistön asennoitumisessa työväenliikkeeseen, naapurimaahamme Neuvostoliittoon, sosialismiin, rauhanasiaan ja kansandemokraattiseen liikkeeseenkin sekä muihin aikamme suuriin kysymyksiin.

Neljäkymmenluvun kansandemokraattinen liike tempasi mukaansa joukon sivistyneistöä, joka suurella innolla osallistui edistykselliseen kulttuuritaiteluun. Mutta vaikka tämän ryhmän panos usein oli sangen merkittävä ja näkyvä, tosiasia on kuitenkin, että se koostui sangen harvalukuisesta jou-

kosta yksilöitä. Ylivoimainen enemmistö oppisivistyneistöä joko vetäytyi syrjään tai jäi vanhojen ennakkoluulojensa painosta taantumuksen riveihin. Mutta näinä vuosina esiinmarssineessa uudessa sivistyneistöpolvessa näyttää olevan paljon enemmän ennakkoluulotonta ainesta, joka menneisyyden painosta vapaana uskaltaa ottaa terveen kannan aikamme suuriin yhteiskunnallisiin ongelmiin. On nähty, että he rohkenevat käydä häikäilemättä taantumuksen keulakuvien ja pyhinä pidettyjen arvojen kimppuun. Ei vain Väinö Linna vaan moni nuorempi ja tuntemattomampi kirjailija on ruotinut porvariston "valkoista valhetta", vapaussotauskontoa. Nuoret ovat iskeneet ankarasti kirkon holhousta ja - mikä sitäkin tärkeämpää - suurpääoman käsissä olevien kustannusmonopolioiden holhousta vastaan, he ovat omassa keskuudessaan pudottaneet Mannerheimin porvariston hänelle pystyttämältä puolijumalan jalustalta ja tehneet paljon muuta kokoomusta, kirkkoa ja muuta taantumusta järkyttävää.

Tietysti tämä koskee pääasiassa suhteellisen pientä valveutunutta kärkijoukkoa ja tietysti tässä on kysymyksessä pääasiallisesti porvarillinen vastareaktio.

Valtaosa maamme sivistyneistöä kulkee edelleen taantumuksen mukana ja sen aatteellisena iskujoukkona. Valittaen on pantava merkille, että laaja opettajakunta kasvatuksensa johdosta on poliittisesti sangen oikeistolaisesti väritynyttä, vaikka esim. koulunuudistusasiassa on lähentymistä tapahtunutkin. Joka tapauksessa edistyksen merkkejä on olemassa. Varsinkin sillä humanisuudella, jota työväenliike edustaa rauhantaistelussaan, myös sosialistisilla ja kommunistisilla aatteilla on nyt aikaisempaa otollisempi maaperä.

Tätä on osaltaan muokannut se tosiasia, että sekä tieteen, taiteen että muun sivistyselämän edustajat ovat vuosien varrella saaneet aina nähdä, että kansandemokraatit ojentavan kätensä jokaisen edistyksellisen aloitteen tueksi ja heidän asemansa parantamiseksi. Ehkä vielä kauaskantoisempi vaikutus on ollut ja tulee olemaan Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden esimerkillisellä kehityksellä kaikilla aloilla ja Neuvostoliiton päättävällä toiminnalla maailman pelastamiseksi uudelta maailmansodalta. Edelleen voidaan pitää ilmeisenä, että NK:n XX puoluekokouksesta alkanut aatteellinen uudelleenarviointi nyt alkaa vaikuttaa ja kantaa hedelmää täälläkin ennakkoluuloja murtaavasti.

Kansandemokraattien kulttuuripolitiikka on viime aikoina saavuttanut eräitä näkyviä tuloksia, jotka välittömästi vaikuttavat maan sivistyselämään. Näistä tärkeimpänä mainittakoon koulunuudistusasian lähteminen jälleen liikkeelle siitä kuolleesta tilasta, johon se oli painettu. Uudistusvaatimus ei ole enää vain kansandemokraattien asia, vaan sen ovat omaksuneet laajat opettaja- ja

kasvattajapiirit. Se on löytänyt muuten tiensä myös muiden puolueiden ohjelmiin, kuten maalaisliiton ja sos.demienkin, eikä sitä porvarillisetkaan puolueet uskalla ainakaan avoimesti vastustaa. Onkin vain ajan kysymys, milloin lopullinen jarrutus saadaan murretuksi ja uudistuksessa voidaan ryhtyä toimenpiteisiin. Mutta itsestään se ei vieläkään tule tapahtumaan, tarvitaan laajaa yhteistyötä, johon kansandemokraattisen väen rinnalla osallistuvat niin opettajat kuin muutkin sivistyneistön edustajat ja laajat kansalaispiirit. Viime aikoina eräät kansandemokraattien muutkin aloitteet ovat tulleet tunnetuiksi. Näistä mainittakoon vain uusi kirjastolaki, joka toteuttaa monia ohjelmamme sisältämiä vaatimuksia. Edelleen valtion elokuvapalkinnot, joiden yhteydessä elokuva ensi kerran tunnustettiin virallisestikin taiteeksi. Niiden ensimmäinen jako tapahtui viime vuonna ja niillä on jo nyt ollut erittäin merkittävä ja elävöittävä vaikutus kotimaiselle elokuvataiteelle.

Jonkinverran uutta elämää näkyy myös järjestöjemme omassa kulttuuritoiminnassa ja esimerkiksi lehdistössämme. Merkillepantavana seikkana on mainittava eräät uudet toimitalot sekä näiden kulttuuritoiminnan yhdyssiteiksi syntyneen Kulttuurityön Keskuksen toiminta.

Voinemme siis katsoa, että ajanhenki on edullinen edistykselliselle liikkeelle ja kulttuurille. Se, millaisiin tuloksiin se johtaa, riippuu hyvin suuresta määrin meistä itsestämme. Kuinka me kykenemme kannustamaan orastavaa edistyksellisyyttä sivistyneistön keskuudessa, ja kuinka me voimme kehittää edelleen ja ajanmukaistaa omia sivistyspyrintöjämme, nämä ovat kulttuuritoimintamme avainkysymyksiä nyt. Löydettyämme niihin vastauksen meillä on samalla tie auki liikkeemme uudelle laajentumiselle sangen tärkeään suuntaan.

Hyvin suuri merkitys on sillä, kuinka me suhtaudumme sivistyneistöön. Meitä vaivaa edelleenkin suuresta määrin vanha helmasyntimme, jota voitaaneen luonnehtia jonkinlaiseksi vanhoillisuudeksi ja ahdasmielisyydeksi. Tutustuminen omakohtaisesti sivistyneistön työkenttään on paras lääke tätä vastaan. Ja tämä puolestaan edellyttää kulttuurimieltä, tutustumista taiteisiin, opiskelua, omien järjestöjen kulttuuritoiminnan kehittämistä. Ote kulttuurielämäään rakentuu käytännön toiminnan pohjalta. Me emme saa olla sivustakatsojia ja pelkkiä arvostelijoita, vaan meidän tulee osallistua rakentavasti sekä paikalliseen sivistyselämään että kulttuuripolitiikkaan. Kulttuuripolitiikka on samaa poliittista taistelua, jota me käymme taloudellisissa kysymyksissä ja sosiaalipolitiikassa, taistelua demokratian, edistyksen ja rauhan puolesta.

Kulttuuritoimintamme ohjelmallisena pohjana on edelleen Kulttuuriohjelmamme. Se on arvokas asiakirja, joka suurelta osaltaan on vieläkin ajankohtainen. Kuitenkin aika on tuonut mukanaan uusia tekijöitä ja ajanhenki on jon-

kinverran toinen, kuten on todettu. Tältä pohjalta lähtien oli varmaan hyvin perusteltua se, että liikkeemme nuori sivistyneistöjoukko, joka on ryhmittynyt huomattavalta osaltaan Helsingin, Turun ja Tampereen ASS:ään, teki viime liittokokouksessa aloitteen ohjelman tarkistamisesta. Jo tämän ohjelman ottaminen uudelleen tutkittavaksi on varmasti kulttuuritoimintaamme virkistävä tehtävä. Jotta ohjelma voitaisiin uudistaa tai sitä edes tarkistaa ja täydentää, se on alistettava mahdollisimman laajan asiantuntijajoukon ja myös meidän, tavallisen järjestöväen, tutkittavaksi. Vain tällaisesti laajasta käsittelystä voi syntyä hedelmällisiä ja tarpeeksi kauaskantoisia aloitteita uudistusta varten.

SKDL:n kulttuuriohjelman tarkastelua sekä ehdotuksia käsittelyjärjestykseksi.

Siinä aloitteessa, jonka SKDL:n VI liittokokouksessa tekivät Helsingin Turun ja Tampereen akateemiset sosialistiseurat, ei esitetty kovin perusteellisia selvityksiä syistä, miksi ohjelman uusiminen olisi tarpeen. Siinä mainitaan vain, että v. 1947 hyväksytty ohjelma on suurten periaatelinjojen ohjelma, joka ei anna riittävää pohjaa konkreettiselle kulttuurityön kehittämiseksi. Toisaalta mainitaan, että voimassaolevan ohjelman eräät kohdat ovat toteutuneet tai toteutumassa ja että aika lisäksi on tuonut uusia vaatimuksia, jotka olisi otettava ohjelmaan.

On paikallaan tarkastella hieman kehitystä maan kulttuurielämässä erityisesti niillä aloilla, joihin kulttuuriohjelmamme - joka muuten on julkaistu mm. Kansan Tietokirjassa 1961 - tärkeimmät vaatimukset kohdistuvat.

A. Johdanto

Yleisesti ottaen se näkemys, joka esitetään kulttuuriohjelman johdannossa, on edelleen ajankohtainen. Sen mukaan "SKDL näkee erään päätehtävänsä puhdistavassa ja luovassa kulttuuritastelussa, jolla uudet perusteet lasketaan kansakunnan henkisellemme kasvatukselle ja viljelylle". Siinä kohotetaan kansalliskiihkoisen, uskonnollisesti suvaitsemattoman, sotaa ihannoivat taantumuksellisen kulttuurihengen vastapainoksi työväenliikkeen suuret ihmisyysaatteet, ihmisten ja kansojen veljeys ja kansallinen tasa-arvoisuus. Samalla SKDL "kohottaa harteilleen myös kansallisen kulttuurin edistykselliset perinteet..." ja soveltaa tämän "Kulttuurisuomalaisen linjan oman aikamme vaatimuksiin". Päätehtäväksi asetetaan monopolisoituneen pääoman vaikutusvallan murtaminen kulttuurielämässä ja toisaalta myös taistelu kirkon taantumuksellista vaikutusta vastaan. "SKDL pitää uuden demokraattisen Suomen yhtenä perusedellytyksenä kulttuurin tekemistä koko kansan omaisuudeksi, kulttuurityön johdon ottamista entistä enemmän edistyksellisen valtion käsiin, kulttuurin hengen demokratisoimista sekä sivistyneistön voittamista takaisin kansalle. Se pitää välttämättömänä tieteellispohjaisen maailmankatsomuksen leviämistä, ajatuksenvapauden johdonmukaista toteuttamista ja ruotsalaisen vähemmistö-

kansallisuuden sivistyksellisten oikeuksien turvaamista", sanotaan ohjelmassa.

Tuskin kehitys on tuonut mukanaan paljonkaan sellaista, joka vaatisi näiden perusajatuksen oleellista tarkistamista tai muuttamista. Korkeintaan tulee mieleen, että aika on näyttänyt hieman liioitelluksi 1940-luvulla vallinneen optimistisen käsityksen "edistyksellisestä valtiovallasta". Tämän lisäksi voisi tulla kysymykseen maininta sivistyneistön sosiaalisen aseman muuttamisesta sekä korostetumpi esitys kulttuurielämän kiihtyneestä kaupallistumisesta.

Ohjelman konkreettisissa vaatimuskohdissa on sen sijaan paljon enemmän tarkistamisen ja edelleenkehittelyn varaa.

B. Koulunuudistus

Ensimmäinen ja käytännössä myös suurmerkitykselliseksi osoittautunut vaatimus koskee koulunuudistusta. Tässä hahmotellaan melko selvästi vaatimuksemme uudistuksesta, jonka on ulotuttava ei vain koulun ulkonaiseen järjestykseen ja organisaatioon vaan myös kouluopetuksen sisältöön ja henkeen.

Tarkasteltaessa tätä kohtaa nimenomaan oppivelvollisuuskoulun uudistusvaatimuksena, kiinnittyy huomio sellaiseen muodolliseen seikkaan, että ohjelmassa ei käytetä "yhtenäiskoulu"-termiä, vaikka vaatimus sisällöltään tarkoittaa juuri koulua, jota yleisesti rinnakkaiskoulun vastakohtana kutsutaan juuri yhtenäiskouluksi.

Ohjelmassa esitetty koulunuudistusvaatimus on sisällöltään suurinpiirtein samanlainen kuin mitä ns. koulujärjestelmäkomitea (Ruudun komitea) hieman myöhemmin esitti yhtenäisen koulujärjestelmän toteuttamisesta. Tämän jälkeen kuluneiden viidentoista vuoden aikana ei ole esitetty juuri mitään periaatteellisesti uutta, vaikka yhtenäiskouluajatus onkin löytänyt tiensä tänä aikana moniin uusiin ohjelmiin (Suomen Kansakoulunopettajien Liiton sekä vastaavien ruotsinkielisen, myös eräiden puolueiden kuten SDP, ML ja TPSL) Nykyiset käsitykset tulevasta yhtenäiskoulusta sisältyvät ns. kouluohjelmakomitean (Oittisen komitea) mietintöön. Se suosittelee 9-vuotista yhtenäistä oppivelvollisuuskoulua. Se olisi yläasteeltaan linjajakoinen, valtionavustusta nauttiva ns. kunnallinen yhtenäiskoulu. Koulun rakenne olisi seuraava: 1-IV lk muodostavat nykyiseen tapaan luokkaopettajan ohjauksessa olevan alasteen, luokat V ja VI olisivat siirtymävaihe, jonka opetus olisi pääasiassa luokkaopettajalla, mutta jossa olisi jo valinnaisia aineita, mm. kielenopetusta erikoisopettajan avulla. Yläaste, luokat VII-IX jakautuisi kolmeen päälinjaan: a) nykyinen kansalaiskoulu kolmivuotiseksi laajennettuna, b) nykyinen lukioon johtava keskikoululinja kolmivuotisena ja c) käytännöllisluontoinen

keskikoululinja, joka johtaisi ylemmän asteen ammattioppilaitoksiin ja jossa toisen vieraan kielen kustannuksella olisi lisätty matemaattisluonnontieteellisiä aineita. Kouluopetuksen sisältöön ei ole paljon huomiota kiinnitetty.

Oittisen komitean mietintö on ollut lausunnolla eri laitoksissa. Se on enim-mäkseen hyväksytty, mutta voimakkaina vastustajina esiintyvät yksityisten oppikoulujen opettajat sekä yliopistopiirit.

SKDL:n taholta on julkisuudessa arvosteltu Oittisen komitean työtä eräiltä kohdin, erityisesti on kiinnitetty huomiota koulun sisäisen uudistuksen välttämättömyyteen sekä lisäksi kustannusten jakautumiseen kuntien ja valtion kesken. Komitea haluaa kulke heikomman vastuksen linjaa, jolloin uudistuksen aiheuttamat kustannukset ainakin jossain määrin kantaisivat kunnallisveron kautta enemmän palkkatuloista elävät veronmaksajat. Mutta periaatteessa sitä on tuettu. Eduskuntaryhmämme on toistuvasti ja myös näille valtiopäiville tehnyt toivomusaloitteen yhtenäiskoulunuudistuksen toimeenpanemisesta. Näissä aloitteissa on myös kiinnitetty huomiota kouluhallinnon sentralisoimisen välttämättömyyteen. Nykyisinhän kouluasiat kuuluvat ties kuinka monen keskusviraston ja ministeriön alaisuuteen.

Kulttuuripoliittinen jaosto on yhdessä eduskuntaryhmän sivistysasiain valiokunnan jäsenten kanssa suunnitellut asiantuntijain neuvottelun koollekutsu-mista. Tarkoituksena on saada aikaan konkreettisempi esitys toimenpiteistä, joilla koulunuudistus nyt saataisiin liikkeelle nykyisestä kuolleesta tilasta. Tällöin olisi konkretisoitava myös sitä, mitä tarkoitamme kouluopetuksen sisällön uudistamisella, uudenaikaistamisella ja demokratisoimisella. Ottaen huomioon nykyisen ja tulevan teknillisen kehityksen, maan talouselämän ja muun yhteiskuntaelämän tarpeen, koulun opetusta on kehitettävä ennen muuta ~~nykyistä~~ siihen suuntaan, että se luo pohjaa nykyistä kehittyneemmälle teknilliselle ja taloudelliselle ammattikoulukselle. Tämä on näkökohta, jonka myös porvarilliset piirit hyväksyvät. Mutta meidän on samalla korostettava, että oppivelvollisuuskoulu ei saa eikä voi missään vaiheessa korvata varsinaista ammattikoulutusta, se on sille pohjaa luova ja valmentava. Mutta sen tulee luoda pohjaa myös muuta yhteiskunnallista elämää varten, se on itse asiassa kansalaiskasvatuksen tärkein ja ratkaiseva vaihe. Siksi on uudenai-kaistettava ja kehitettävä myös yleissivistävien, humanististen ja yhteiskun-nallisten aineiden opetusta. Yhtenäiskoulu toisi mukanaan myös vieraan kie-len opetuksen kaikille lapsille. Olisi pelkästään luonnollista, että tässä yhteydessä yhdeksi tärkeimmäksi tulisi venäjänkieli. Sen viljelemisen laimin-lyöminen, kuten meillä on tehty, on hölmölään asiainhoitoa meillä. Mutta se ei tule, ellei sitä määrätietoisesti vaadita.

Kulttuuriohjelmassamme vaaditaan, että yhteiskuntaopin opetus on erotet-

tava historian opetuksesta ja tämän aineen oppikirjat on valtion lautakunnan tarkistettava. Ehkä olisi tärkeää korostaa sitä, että koulun on annettava asiallinen kuva vallitsevista yhteiskunnallisista järjestelmistä sekä näitä vastaavista aatesuunnista ja kustannettava oppikirjoja sitä varten. Uskonnonvapaudesta ohjelmassa on maininta, että koulu on irroitettava kirkon vaikutusvallasta. Tätä kohtaa olisi kehiteltävä siihen suuntaan, että kouluissa uskonnonopetus saatettaisiin todellakin vapaaehtoiseksi, jolloin sitä annetaan niille, jotka sitä erikseen pyytävät. Tämä vastaisi jossain määrin uskonnonvapauden periaatetta, kun sen sijaan nykyinen järjestelmä ei vastaa sitä lainkaan. Periaatteessa vapautuksen saaminen uskonnonopetuksesta on mahdollinen, mutta käytännössä se on tehty niin hankalaksi, että vanhemmat eivät sitä vaadi lapsilleen juuri lainkaan.

Varsin yleisesti on todettu myös, että koulumme varsin suuressa määrin on yhäkin vanha ~~pää~~ pönttöskoulu - niin paljon kuin opetusmenetelmät ovatkin vuosikymmenien kuluessa kehittyneet. Uuden koulun, jonka on yhäkin suhteellisen lyhyessä ajassa annettava lapsille suuri tietomäärä ja laaja pohjasivistys, olisi tehostettava opetusta elävöittämällä sitä entistä suurem-malla havaintovälineiden, elokuvan, television, retkien ja tutustumiskäyntien sekä myös käytännön harjoittelun avulla. Koululle on annettava ratkaisevan tärkeä tehtävä taidevalistuksen aloittajana ja elävän kulttuuriharrastuksen luoja, tällaista koulumme ei nykyisin tee missään muodossa eikä as-teessa.

Nykyisin koulunkäynti oppivelvollisuuskoulun jälkeen ei vielä ole taloudel-lisesti läheskään kaikille mahdollista. Kuitenkin tämä on sekä kansakunnan kehityksen että kansanvaltaisten periaatteiden vastaista. Uuden koulun tu-lee olla avoin kaikille lapsille ja nuorille näiden lahjojen sekä yleisen tarpeen mukaisesti ei vain pohjakoulutuksen vaan myös lukioitten, opistojen ja korkeakoulujen osalta. Tämä voidaan järjestää joko kehittämällä laaja ja tehokas stipendijärjestelmä tai sellainen "opiskelijapalkka"-systeemi, johon nykyisessä ohjelmassamme viitataan.

C. Kansansivistystyö

Ohjelman kansansivistystyötä koskeva osa lienee suhteellisen ajankohtai-nen vieläkin. Sitä voitaisiin kuitenkin täydentää joillakin esityksillä. En-sinnäkin olisi paikallaan selvemmin kuin ohjelmassa lausua kansandemo-kraattien käsitys kansansivistystyön merkityksestä sekä johtavista periaat-teista. Tällöin tulisi korostaa ideologisen vapauden elintärkeyttä kansansi-vistystyölle (elinelähtö työväenliikkeen kansansivistyslaitoksille tunnustettuina, valtionapua nauttivina laitoksina). Vapauden edellytyksenä pitäisi olla kui-tenkin se, että opetuksessa noudatetaan nykyaikaisen tieteen vaatimuksia ja tasoa.

Yleinen koulunuudistus tulee huomattavalla tavalla vaikuttamaan myös kansansivistystyöhön vapauttaen sen niiden alkeistietojen antamisesta, johon se nykyisen tapajuisen peruskoulutuksen vuoksi on joutunut. Täten kansansivistystyö voi vapautua päätehtävänsä, kykenevien ja vastuuntuntoisten kansalaisten kasvattamiseen demokraattista yhteiskuntaa varten. Työväenopistoja tämä koskee erityisesti. Niissä on nykyisen luentosysteemin sijasta kehitettävä enemmän tehokkaampia aikuiskasvatuksen opintomenetelmiä, varsinkin seminaari- ja ryhmätyöskentelyä. Yhteiskunnallisten aineiden opiskelu etusijalle ja opiskelun tasoa kohotettava.

Kansansivistystyön tulee saada tasaveroinen asema muun koulutoimen rinnalla ja sen tulee liittyä valtiovallan tehtäviin yhtä luonnollisesti kuin oppivelvollisuuskoulunkin. Hallinnollisesti sille on uhrattava myös tarpeellisesti huomiota kouluhallituksessa, jonka on ohjattava kansansivistystyötä niinkuin muutakin opetus- ja koulutointa.

Kansansivistystyössä tarvittavien kansanomaisten tieteellisten teosten julkaiseminen olisi aloitettava, mikä kuuluisi luonnollisena tehtävänä valtion kustantamolle, jonka perustamista esitetään eri yhteydessä. Nykyisin eläetään suurkustantamoja voitonpyynnin mielivallassa.

Kansansivistysväelle olisi yliopistossa ja muissa korkeakouluissa järjestettävä säännöllisesti kansantajuisia kursseja ja luentosarjoja. Kaikkien kansansivistyslaitosten ja järjestöjen tulisi ottaa tärkeäksi tehtäväkseen edistää kansalaisten taidekasvatusta ja yleistä taidevalistusta.

D. Tiede ja korkeakoulupolitiikka

Korkeakoulupolitiikka on viime aikoina yleisen koulunuudistuksen rinnalla herättänyt vilkasta keskustelua. Kulttuuriohjelmamme on tällä kohtaa erittäin yleisluontoinen ja tarvittaisiin konkreettisempi linjanmäärittely erityisesti mitä tulee uusien korkeakoulujen perustamisajatuksiin.

Tieteen edistäminen ja korkeakoulupolitiikka on katsottava luonnollisesti kiinteässä yhteydessä yleiseen koulupolitiikkaan. Sekä perus- että korkeamman koulutuksen on nivellyttävä tarkoituksenmukaisesti toisiinsa siten, että ne palvelevat parhaimmalla tavalla yhteiskunnan tarpeita. Edelleen molempia on kehitettävä opetuksen sisällön puolesta demokraattisessa ja edistyksellisessä hengessä, jotta niistä ei pääsisi muodostumaan vanhoillisuuden linnakkeita, mikä vaara on olemassa.

Tässä mielessä olisi tutkittava Helsingin yliopiston samoin kuin muidenkin yliopistojen ja korkeakoulujen osaksi perustuslakiin nojaavat oikeudet päättää esim. opetusohjelmista ja opettajien ja virkamiesten nimittämisestä. Näiden yliopiston itsehallintoa koskevien määräysten tarkoituksena lienee turvata tieteiden poliittisista ym. heilahduksista riippumaton kehitys maassa, mutta asian toinen puoli on se, että yliopisto linnoittautuu itsehallinnon

suojaan myös yhteiskunnallista kehitystä vastaan. Asia on erittäin arkaluontoinen ja siksi on tutkittava tarkoin, onko siihen syytä puuttua kulttuuriohjelmassamme.

Mitä tulee yleiseen korkeakoulupolitiikkaan ja uusien korkeakoulujen perustamiseen, meidän tulisi laatia aikaisempaa selvempi ja konkreettisempi ohjelma. Tällöin tuntuu selvältä, että kansandemokraatit suhtautuvat periaatteessa myönteisesti siihen, että yliopistojen ja korkeakoulujen määrää on suhteellisen pitkällä tähtäimellä katsoen huomattavasti lisättävä maan yleisen kehityksen, taloudellisten ja teknillisten vaatimusten sekä sivistysperspektiivien mukaisesti. Tällöin on otettava huomioon myös maan eri osien tarpeet. Näiden tarpeiden ilmausta ovat aloitteet lukuisten uusien korkeakoulujen perustamiseksi eri puolille maata. Ajankohtaisin näistä on tällä hetkellä Itä-Suomen korkeakouluhanke. Lienee selvää, että kansandemokraatit katsovat periaatteessa oikeaksi ajatuksen korkeampaa opetusta antavan laitoksen perustamisesta Itä-Suomen alueelle. Tällöin asia kokonaisuudessaan on kuitenkin ratkaistava ei vain alueellisten vaan maan kokonaisuuden sanelemien näkökohtien mukaisesti. Ensinnäkin on turvattava olemassaolevien korkeakoulujen toimintakykyisyys ja niiden kapasiteetin täydellinen hyväksikäyttö ja harkittava mahdolliset laajentumissuunnitelmat. Alueellisten näkökohtien mukaisesti voidaan perustaa jo olemassaolevia korkeakouluja täydentäviä, eri asteisia korkeakouluja tai opistoja. Tällöin tuntuisi luonnolliselta, että Itä-Suomeen perustettaisiin yksi, mahdollisesti useampia erikoistuneita korkeakouluja, joissa voidaan suorittaa ns. virkatutkintoja. Ohjelmassamme ei meidän ole tietenkään mentävä sanomaan mitään näiden korkeakoulujen sijoituspaikoista, nehän on määrättävä lähempien konkreettisten tutkimusten perusteella - missään tapauksessa niitä ei olisi sijoitettava nurkkapatriotistien tai rajoitettujen paikallispoliittisten näkökohtien mukaan.

Eräs huomioonotettava näkökohta olisi, että korkeakoulujen ohjelmia hahmoteltaessa ei rajoituttaisi yksinomaan taloudellisteknillisten vaatimusten tyydyttämiseen, vaan että otettaisiin myös huomioon yhteiskunnallisen ja humanistisen koulutuksen laajentamisen välttämättömyys.

Eräs suurimmista tehtäväryhmistä koko koulunuudistuksen yhteydessä on opettajavalmistuksen järjestäminen. Ilmeisesti olisi pyrittävä sellaiseen kokonaisratkaisuun, jonka tarkoituksena olisi kaiken opettajainvalmistuksen yhdenmukaistaminen siten, että se tapahtuisi kaikkia asteita silmälläpitäen korkeakouluissa. Opettajia valmistavat seminaarit ovat viime aikoina joutuneet julkisen keskustelun valoon ja monet ovat sitä mieltä, että ne varsinkin hengelään ovat vanhentuneita laitoksia, jotka eivät enää kykene suorittamaan tehtäväänsä nykyajan vaatimuksia vastaavalla tavalla.

Uudistuksen yhteydessä olisi päästävä myös kouluhallinnossa vallitsevasta hajanaisuudesta ja kirjavuudesta siten, että kaikki opetustyö niin hallinnon kuin pedagogisen johdonkin puolesta alistettaisiin yhden ministeriön johdettavaksi. Olisi harkittava, voitaisiinko koulutoimen varsinainen ohjaus määrätä tarkoitusta varten perustettavien alueellisten (läänien) kouluhallintoelimen tehtäväksi.

Tieteiden kehittämisestä voimassaolevassa ohjelmassa on vain eräitä yleisiä ajatuksia. Samoin tieteenharjoittajien taloudellisesta tukemisesta. Osaksi näissä on asioita, jotka ovat tulleet osaksi tai kokonaan järjestetyiksi tai kehitys on vienyt toiseen suuntaan. Siksi tämä kohta olisi otettava erikseen kokonaisuudessaan tarkasteltavaksi.

F. Ohjelman muut kohdat

Kulttuuriohjelman muissa kohdissa on ehkä enemmän yksityiskohtaista huomautettavaa kuin aikaisemmissa. Osaksi SKDL:n toiminta on johtanut tuloksiin, osittain taas ohjelmassa on vanhentuneen tuntuista tekstiä. Nykyisin tuntuu jonkinverran liioitellulta vaatia "suunnitelmallisuutta kirjallisuuteen" kuten ohjelman tämän kohdan otsikko kuuluu. Tosin varsinainen teksti ei ole yhtä vaativaa ja siinä on eräitä edelleen ajankohtaisia vaatimuksia, jotka kuitenkin pitäisi konkretisoida ja uudenaikaistaa. Näin on erityisesti kirjailijain taloudellista tukemista koskevien ajatusten, kirjatutantoa ohjaavan valtion toimikunnan, valtion kustannustoiminnan, hyvän kirjallisuuden levityksen ja edistämisen ym. ohjelmassa esitettyjen vaatimusten laita. Eri-tyisesti haluaisin kiinnittää huomiota ajatukseen valtion kustantamosta: sen tarve on käynyt yhä ilmeisemmäksi.

Kirjastoja käsittelevä osa on jonkinverran vanhentunut sen johdosta, että on säädetty uusi kirjastolaki. Kohta olisi uusittava kokonaan.

Teatteria ja elokuvaa koskevassa kohdassa on ilmeisesti huomattavasti korjaamista ja edelleenkehittämistä. Teatterin kohdalla esitetty valtion dramaturgin virka ei ole saanut edistyksellistenkään teatteri-ihmisten kannatusta. Ohjelmassa edellytetty valtionjohtoisuus tällaisessa muodossa ei liene kovinkaan suosittu ajatus sen enempää teatterin kuin muunkaan taiteen kohdalla. Enemmän toivotaankin valtiolta määrätietoista, kehitysedellytyksiä luovaa kulttuuripolitiikkaa ja valtion tukea, joka edistäisi vapaata kehitystä. Tämä ei merkitse, ettei kulttuuri- ja taidelaitokset voisi olla valtion omistamia, päinvastoin.

Elokuvan kohdalla ohjelman laatimisen jälkeen on maassa kehittynyt vireä elokuvakerholiike, on yksityisten toimesta perustettu filmiarkisto (sen esim. tulisi ilman muuta olla valtion laitos), on herännyt vaatimus elokuvakorkeakoulun perustamisesta jne. nämä kaikki ovat ajankohtaisia ja niistä olisi laadittava esitykset. Olisi edelleen kehitettävä kansandemokraattien aloitteesta

perustettua valtion elokuvapalkintosysteemiä, joka juuri liikkeelle lähteneenä on saanut hyvää aikaan kotimaisessa elokuvassa.

Kuvaamataiteet - olisi konkretisoitava niitä vaatimuksia, joita ohjelmassa esitetään valtion, kuntien ja muiden yhteisöjen toimenpiteksi kuvataiteiden tukemisessa. Kuvataiteiden ja varsinkin musiikin edistämisyhtymyksissä on kiinnitettävä huomiota vastaavan taidekoulutuksen tilaan maassamme. Suuri epäkohta on luovan musiikin alalla se, että säveltäjät eivät saa töitään julkisuuteen. On perustettava nuottikustantamo, mahdollisesti edellä esitetyn valtion kirjakustantamon yhteyteen. Korkeamman taideopetuksen työssijat sekä kuvataiteissa että musiikissa kaipaavat määrätietoista valtion ohjausta ja tukea. Olisi valmistettava esitys Sibelius-Akatemian muuttamisesta valtion laitokseksi. Tämä on ajatus, jonka toteuttaminen on täysin mahdollista ja jonka varsin laajat piirit ovat valmiit hyväksymään.

F. Radio ja televisio

Radiota koskeva osa on ehkä kaikkein puutteellisin koko ohjelmassa siksi, että siinä ei ole voitu lainkaan ottaa huomioon televisiota, jokasen jälleen on vallannut alaa kuuloradiolta. Myös eräitä muita epäajankohtaisuuksia tässä kohdassa on. Radion ja tv:n merkitys kansan sivistystason kohottajana on mitä suurin ja niiden ~~kehitys~~ kehittämisen on oltava yksi kulttuuripolitiikkamme tärkeimpiä kohteita.

II. OHJELMAN LAAJENTAMINEN

Jo edellä olevassa on viitattu muutamiin kysymyksiin, jotka tapahtuneen kehityksen johdosta olisi lisättävä uusina aloina ohjelmaan tavalla taikka toisella. Mainittujen lisäksi kannattaisi harkita eikö meidän olisi kehiteltävä myös ohjelma työväen tai kansan omaehtoisen kulttuuritoiminnan edistämiseksi. Se ei varsinaisesti kuulu kulttuuripolitiikkaan, muttakieltämättä sillä on suuri kulttuuripoliittinen merkitys, kuinka esimerkiksi työväenjärjestöjen kulttuuritoiminta edistyy. Jos kulttuurikysymyksiä yleensä tullaan tulevassa liittokokouksessa käsittelemään, niin uskottavasti juuritähän seikkaan järjestöjen edustajat voisivat enemmänkin puuttua. Mutta ottaen huomioon sen la-
matilan, joka tällaisessa toiminnassa ei vain meidän vaan vielä enemmänkin muissa järjestöissä vallitsee, on selvää, että tässä pitäisi hyvissä ajoin panna liikkeelle syvällelähtävä järjestökasittely. Olisi harkittava, voitaisiinko tällainen käsittely saada aikaan Kulttuurityön Keskuksen toimesta siten, että kaikki kansandemokraattiset järjestöt voimakkaasti tukevat sitä. Ehkä tällainen käsittely toisi liittokokoukseen mennessä niin paljon aineistoa, että liittokokouksessa voitaisiin jo hyväksyä suuntaviivat kansan kulttuuritoiminnan ohjelmalle.

On eräs ala, joka voimassaolevassa ohjelmassamme on jäänyt vähälle huomiolle. Tarkoitin työväenjärjestöjen omaa kulttuuritoimintaa kaikessa

laajuudessaan.

Nykyaikainen työväenliike ei ole ollut enää vuosikymmeniin samanlaista kulttuuri- ja sivistysliikettä kuin vanha työväenliike oli. Kansansivistysmahdollisuudet ovat nyt kokonaan toiset ja työväenliikkeen kulttuuripyrinnöillä on toiset tehtävät ja muodot. Mutta me emme voi olla panematta merkille sitä valitettavaa seikkaa, että myös meidän kansandemokraattiset järjestömme näyttävät ^{valistus} ~~vaikuttus~~- ja opinto toimintaa lukuunottamatta menettäneen otteensa välittömään kulttuuritoimintaan liiankin suuressa määrin ja että varsinainen kulttuurin kenttätyö on jäänyt vähäisemmäksi.

Meillä on joitakin aloja, joilla teemme jatkuvasti, vieläpä voimistuvasti hyvää työtä. Tästä haluaisin mainita esimerkkinä kustannusliikkeemme Kansankulttuurin, joka toimien melkein epätoivoisissa kilpailuolosuhteissa suuriin kustannumonopoleihin verrattuna on tehnyt koko maan kulttuurin kannalta suurtyön kustantamalla ja levittämällä enemmän kuin mikään muu kustantamo Neuvostoliiton ja muiden sosialististen maiden sekä myös muiden maanosien edistyksellisten kirjailijain teoksia ja samalla pyrkinyt edistämään myös oman maamme työläiskirjallisuutta. Suomen Demokraattinen Nuorisoliitto on menestyksellisesti järjestöissään edistänyt nuorison kulttuuriharrastusta ns. ohjelmakulttuurin alalla, mistä suursaavutuksena on mainittava 1000-henkisen tanssiryhmän huomiota herättänyt esiintyminen Maailman nuorison ja ylioppilaiden VIII festivaalin avajaisissa viime kesänä. Joillakin taloillamme toimii kohtalaisen virkeitä harrastelijanäyttämöitä ja muitakin kulttuuriryhmiä. Helsingin kulttuuritalolla toimivat useat erilaiset taideryhmät, kerhot, varsinkin kuvataide- ja elokuvakerhot ovat päässeet kiitettäviin tuloksiin.

Kuinka harvinaisia ovat keskustelut taiteista, tieteistä ja monista suurista ihmisistä kiinnostavista asioista, jotka kuuluivat ennen niin oleellisina työväentalojen elämään. Missä juhlat, joissa ohjelman esittivät pääasiassa järjestön jäsenet tai muut taiteenharrastajat ammattitaiteilijain rinnalla? Entä kuinka on selitettävissä, että maassa jo laajalle levinneeseen elokuvakerholiikkeen ei ole liittynyt meidän taholtamme kuin tietääkseni pari, kolme kerhoa? Miksi ei ole enemmän kirjallisuuserhoja, miksi ei taide- ja muita häytelyitä nykyistä suuremmassa määrin toimipaikoillamme? Miksi meillä ei ole edistyksellisiä kulttuurijulkaisuja ja taidelehtiä? Nämä kaikki olisivat omiaan herättämään kulttuurihenkeä ja aktiivista sivistyspyrkimystä keskuudessamme.

Minkä voimallisän ja aatteellisen tason nousun tällaisen toiminnan vireys ehdottomasti toisi mukanaan. Haluaisin korostaa, että pitkällä tähtäimellä katsoen kulttuuritoiminta on arvokkainta ideologisen kasvatuksen tekemistä. Se ei ehkä tuota tuloksia niin välittömästi kuin päivänpoliittinen valistus, mutta sen vaikutus on pitkäjännitteisempi ja pysyvämpi. Olen vakuuttunut

siitä, että demokraattisen liikkeemme yksi elintärkeitä tehtäviä on saada ratkaiseva käänne aikaan tällä saralla.

Tuntuukin välttämättömältä, että ryhdyimme nyt samanaikaisesti kehittämään kulttuuripoliittisten vaatimusten rinnalla ohjelmaa nykyaikaisen työväenliikkeen ja demokraattisten järjestöjen kulttuuritoiminnan rikastuttamiseksi ja voimistamiseksi.

Koska tällaisessa ohjelmassa on kysymys pääasiassa työväenjärjestöjen toiminnasta, olisi luonnollista, että siinä kiinnitettäisiin suuri huomio ohjelman ideologisiin tavoitteisiin ja henkeen. Tällöin pääsisimme määrätietoisesti kehittämään uutta, nousevan luokan kulttuuria, joka liittyy kansainvälisessä mielessä sosialistiseen kulttuuriin. Tällaisen kulttuuriohjelman luomisella olisi erittäin suuri ja innostava merkitys, ehkä siihen tunnettaisiin niin työväestön kuin sivistyneistönkin keskuudessa ehkä suurempaa mielenkiintoa kuin kulttuuripoliittisten tavoitteiden esittämiseen. Nämä ohjelmat täydentäisivät toisiaan ja yhdessä muodostaisivat hyvän pohjan liikkeemme kehittämiseksi johtavaksi voimaksi myös kansamme sivistyksellisen tason kehittämisessä niin kuin siitä on tuleva yleensä kansamme demokraattisen ja poliittisen kehityksen valtavirtaus.

III. JOHTOPÄÄTÖKSET

Edellä on tarkasteltu SKDL:n kulttuuriohjelman eri kohtia ja todettu ainakin se, että ne melkein kaikki vaatisivat ajankohtaista konkretisointia. Sen sijaan ei ole niinkään selvää, olisiko pyrittävä ehdottomasti luomaan kokonaan uusi kulttuuriohjelma. Ohjelmia ei yleensä luoda joka käännteessä, vaan kokonaisuuksia aikakausia varten. Sen sijaan ehdottomasti olisi paikallaan laatia kulttuuripoliittikan ajankohtaiset tehtävät ja tavoitteet varsinaisen ohjelman täydennykseksi.

Edelläolevien lisäksi olisi useita muita suuria kysymysryhmiä, jotka ehdottomasti olisi tutkittava. Sellaisia ovat ennen muuta sivistyneistön taloudellisen aseman parantamista sekä tieteiden ja taiteiden kehitysedellytyksiä koskevat asiat. Olisi tutkittava stipendi-, apuraha- ja palkintosysteemit, erilaiset kulttuurisäätiöt ja rahastot, suurpääoman määräysvalta ja vaikutus niissä. Edelleen, mitä me konkreettisesti esitämme Suomen Akatemian sijalle. Näitä ja muita kysymyksiä varten olisi saatava kootuksia työryhmät tutkimustyöhön.

Työryhmien ja toimikuntien tulisi saada ensimmäiset esityksensä valmiiksi viimeistään tammikuun loppuun, jotta osa niiden tuloksista voitaisiin käyttää mm. aloitteiden aineistoksi helmikuussa ja muuten edelleen kehitettäväksi kevään kuluessa.

Kaikista tutkittavista kysymyksistä on pyrittävä eri muodoissa, ASS:n, edistyksellisten taiteilijajärjestöjen ja itse SKDL:n kulttuuri- ja sivistystoimien toimesta jär-

jestämään julkisia keskustelutilaisuuksia ja siantuntijaneuvotteluja sekä julkaisemaan artikkeleita lehdistössä. Aikaisintaan maaliskuussa, mieluiten kuitenkin vasta syksyllä 1963 järjestetään kansandemokraattiset kulttuuripäivät, joiden päätehtävänä olisi käsitellä näin syntyneitä esityksiä ja hahmotella esitystä liittokokoukselle.

Päätehtävämme tässä kokouksessa on siis saattaa käyntiin kulttuuriohjelmamme tarkistaminen ja ohjelman uudistaminen tarvittavassa laajuudessa. Vaikka voimassaolevan kulttuuriohjelmamme monetkin kohdat ovat joko tulleet osaksi toteutetuiksi tai kaipaavat edelleenkehittelyä, laajentamista ja ajankohtaistamista, voimme silti katsoa, että se kokonaisuutena edelleen puolustaa kunniakkaasti paikkaansa kulttuuripolitiikkamme suurten linjojen viivoittajana. Mutta samalla voimme todeta, että viime liittokokouksessa tehty aloite oli hyvin perusteltu siinä mielessä että tarvitsemme sen täydennykseksi ajankohtaisen kulttuuripolitiikan lähitavoitteiden ohjelman sekä järjestöjemme ja koko liikkeemme kulttuuritoiminnan kenttätyön ohjelman. Meidän tehtävämme on antaa tässä kokouksessa vauhtia laajalle ja monipuoliselle järjestökasittelylle, jonka pohjalla SKDL:n VII liittokokous 1964 saattaa tällaiset ohjelmat antaa.

Mutta ohjelmat ovat toimintaa ja taistelua varten, ne asettavat päämääriä ja tavoitteita sekä viitoittavat tien niihin pääsemiseksi. Todelliset kulttuuri-ohjelmat syntyvätkin itse toiminnasta ja työstä. Siksi tässä kokouksesta pitäisi saada alkunsa uusi nousu itse järjestöjemme käytännöllisessä toiminnassa sivistyselämän ja kulttuurin kaikilla aloilla niin, että tällainen toiminta olisi yksi erottamaton osa järjestöjemme, niiden jäsenten ja koko kansandemokraattisen liikkeen työtä ja toimintaa.

Liite SKDL:n liittoneuvoston 1-2.12.1962 pidetyn kokouksen pöytäkirjan 18 §:ään

Julkilausuma:

Koulunuudistus toteutettava viipymättä

Suomen kuuluminen edistyneiden sivistysvaltioiden joukkoon on jo pitkän aikaa ollut kyseenalaista mm. sen johdosta, että maan koululaitos on oppivelvollisuuskoulusta korkeimpaan opetukseen saakka jäänyt jälkeen yleisestä kehityksestä. Koululaitos ja sen antama opetus eivät vastaa maan taloudellisen, sivistyksellisen ja muun yhteiskunnallisen kehityksen vaatimuksia ja vielä vähemmän demokraattisen kasvatuksen ihanteita. Tämä oli selvästi nähtävissä jo yli viisitoista vuotta sitten, jolloin SKDL esitti yksityiskohtaisen ohjelmansa suuren koulunuudistuksen toteuttamiseksi. Silloin kansandemokraattien uudistusvaatimuksen taakse asettuivat vain edistyksellisimmät koulumiehet ja sivistystyöntekijät. Nyt kehitys on osoittanut SKDL:n olleen oikeassa. Esittämämme koulunuudistuksen näkevät välttämättömäksi eivät vain ammattimiehet vaan laajat kansalaispiirit. Keskustelua käydään vain siitä, missä muodossa ja laajuudessa uudistus olisi toteutettava.

SKDL:n liittoneuvosto on vakuuttunut siitä, että sivistyselämän kehitysedellytysten turvaamiseksi on kiireellisesti ryhdyttävä koulun uudistamiseen yhtenäiskoulun periaatteen pohjalla, kuten kansandemokraatit ovat toistuvasti esittäneet. Kysymyksessä on niin laaja ja monitahoinen uudistus, että sen loppuunsaattaminen tulee kestämään useita vuosia. Nykyisessä tilanteessa viivyttely aiheuttaa kohtalokkaan pysähdyksen maamme kulttuurielämässä ja kansansivistyksen kehityksessä, jollaiseen meillä ei ole varaa.

Samalla SKDL:n liittoneuvosto vetoaa kaikkiin kansalaispiireihin, että ne seuraisivat kiinteästi tilanteen kehitystä maan sivistyselämässä ja esittäisivät uudistusvaatimuksen viranomaisille. Kansandemokraatit tekevät kaikkensa, että koulunuudistuksen toteuttaminen saadaan alkuun mahdollisimman pian ja että se toteutetaan kansanvaltaisena uudistuksena. Koulunuudistukseen liittyy myös ammatti-, oppi- ja korkeakoulujen kehittäminen. Erittäin tärkeää on, että koulun sisäinen uudistaminen vastaa nykyajan vaatimuksia. Uudistettu ja demokratisoitu koulu, joka antaa kaikille lapsille keskikoulutasoisen pohjasivistyksen, kohottaa sivistystasoa.

Suomen Kansan Demokraattinen Liitto
Liittoneuvosto